

Protokoll fört vid pleniföredragning

Regeringskansliet
Allmänna byrån, stabsenheten, Rk1c

Närvarande
VT, HJ, AH-J, AH, FK, CW

Frånvarande
RH

Justerat
Omedelbart

Ordförande
Lantråd
Veronica Thörnroos

Föredragande
Minister
Annika Hambrudd

Protokollförelse
Specialsakkunnig i jämställdhet
Kristin Mattsson

Nr 6

Landskapsregeringens uppföljning av det jämställdhetspolitiska målet ekonomisk jämställdhet.

ÅLR 2022/10361

Beslut

Landskapsregeringen beslöt tillstålla lagtinget meddelande nr 2/2022-2023 enligt **bilaga 1**.

Till Ålands lagting**Uppföljning av det jämställdhetspolitiska målet
ekonomisk jämställdhet**

ÅSUB har i elva år, på uppdrag av landskapsregeringen, utarbetat en sammanställning med könsuppdelad statistik inom olika verksamhetsområden som bilaga till landskapets budget. Under åren har budgetbilagan bidragit med könsperspektiv på bland annat ekonomi, arbetsliv, hälsa och livsstil, demografiska förändringar, inflytande, brottslighet, kommunernas verksamhet samt inflyttning och integration.

I år, 2022, presenteras sammanställningen för första gången separat från budgeten. Jämställdhetsarbetet är tvärsektoriellt och integrerat i budgetförslaget. Jämställdhetsintegrering är en strategi för att åstadkomma ett jämställt och bärkraftigt och långsiktigt samhälle. Konsekvenserna för kvinnor och män, flickor och pojkar av planerade åtgärder ska analyseras för att synliggöra problem och införliva jämställdhetsperspektivet i alla verksamhetsområden och i alla led av beslutsfattande, planering och utförande av aktiviteter. Huvudsyftet med jämställdhetsintegrering är att kvalitetssäkra processer och att kvalitetssäkra arbetsplatser så de blir jämställda och icke diskriminerande. Landskapsregeringen har under 2022 fokuserat på jämställdhetsintegrering genom att samtliga avdelningar har fått ta del av utbildning inom området.

Ekonomisk jämställdhet är ett av sex delmål i landskapsregeringens agenda för jämställdhet. Syftet med denna översikt är att ge ett samlat kunskapsunderlag om kvinnors och mäns inkomster inom det åländska samhället för att ge underlag till beslut för uppnåendet av ekonomisk jämställdhet.

Tillgång till ekonomiska resurser är fortsättningsvis en orsak till ojämställdhet mellan kvinnor och män men är också ett viktigt område att följa upp på grund av de ekonomiska konsekvenserna för privatpersoner som följer av pandemin och det ekonomiska världsläget. Årets översikt sätter därför fokus på ekonomisk jämställdhet som belyses med statistik över inkomster och olika faktorer som kan påverka inkomsterna. År 2012 gjordes senast en motsvarande rapport.

Löneinkomsterna skiljer sig mellan kvinnor och män. En förklaring är att kvinnor i större utsträckning än män arbetar deltid men det finns en betydande löneskillnad bland heltidsanställda mellan könen. Denna ÅSUB rapport, tillsammans med årliga lönekartläggningar, tjänar som underlag för arbetet med att undanröja ogrundade löneskillnader på grund av kön mellan

kvinnor och män. En åtgärd är stärkt insyn i lönesättningen genom uppföljning av jämställdhetsplaner där lönekartläggningar ska ingå. Uppföljning och stöd till myndigheter, kommuner och skolor på Åland kommer att äga rum under 2023. Detta arbete följer också de rekommendationer på åtgärder för att förbättra lönejämställdheten i Finland som FN:s kommitté för avskaffande av diskriminering av kvinnor (CEDAW) har gett. I landskapets utvecklings- och hållbarhetsagenda finns även lika lön med som delmål och i färdplanen för 2023 anges lika lön som åtgärd. Inom landskapsregeringen har arbetet påbörjats med ett nytt jämställt lönesättningssystem för att säkerställa jämställda löner. Den nya föräldraledighetsreformen, sedan 1.8.2022, innebär en möjlighet till ett jämnare uttag av föräldrapenningen vilket också är effektivt för att nå jämställd delaktighet i arbetslivet.

Antalet sjukskrivningar på Åland som är två veckor eller längre ökar både för kvinnor och män. De två senaste åren har kvinnor haft nästan dubbelt mera sjukdagar än män och under 2000-talet har skillnaderna ökat. Kvinnor har därmed i högre grad än män levt på minskade inkomster under dessa sjukskrivningsperioder. Att antalet sjukskrivningar ökar både hos kvinnor och män måste tas på allvar. En fördjupning i problematiken ur ett folkhälsoerspektiv och ett samhällsekonomiskt perspektiv avses inledas under 2023.

Landskapsregeringen översänder härmed landskapsregeringens översikt *Skillnader i inkomster mellan kvinnor och män. En uppföljning över det jämställdhetspolitiska målet ekonomisk jämställdhet* som ett meddelande till lagtinget.

Mariehamn den 15 december 2022

Lantråd

Veronica Thörnroos

Minister

Annika Hambrudd

Bilaga 1 ÅSUB:s översikt ”Skillnader i inkomster mellan kvinnor och män”

Skillnader i inkomster mellan kvinnor och män

En uppföljning av det jämställdhetspolitiska målet ekonomisk jämställdhet

Det finns stora skillnader när det gäller kvinnors och mäns fördelning på yrken, branscher och sektorer inom arbetslivet. Det finns flera kvinnor bland de sysselsatta och pensionärerna och flera män bland de arbetslösa och studerande. Kvinnorna på Åland har en något högre sysselsättningsgrad än männen, vilket är ovanligt i ett nordiskt och europeiskt perspektiv. Under covid-19-pandemin drabbades män i något större utsträckning än kvinnor av minskad sysselsättning och ökad arbetslöshet. Både kvinnor och män födda utanför Norden har lägre sysselsättningsgrad och större arbetslöshet än personer födda i Norden, men könsskillnaderna är likartade i båda grupper.

Männen utgör en stor majoritet av företagare och arbetare, medan kvinnorna är flera bland löntagare som klassificeras som lägre tjänstemän. Bland de högre tjänstemännen är könsfördelningen relativt jämn, men kvinnorna är numera något flera än männen i denna kategori.

Fördelningen på yrken följer i stor utsträckning traditionella könsmonster. De vanligaste yrkena för kvinnor är närvårdare, sjukskötare, städare och barnskötare. För männens del ligger byggnadsarbetare, fordonsförare och montörer högt. Försäljare är ett vanligt yrke för både kvinnor och män. Yrkesvalen avspeglar sig också i fördelningen på sektorer, där kvinnorna utgör tre av fyra offentligt anställda medan tre av fem privatanställda är män.

Det finns betydande skillnader mellan kvinnors och mäns löneinkomster, kapitalinkomster och företagarincomester. Av löneinkomsterna tillfaller 46 procent kvinnor och 54 procent män. Kapital- och företagarincomester har en ojämnare fördelning, en tredjedel respektive en fjärdedel går till kvinnor. Inkomsterna påverkar pensionen, vilket gör att ojämlikheten fortsätter även bland pensionärerna. Högre lön bidrar också till bättre förutsättningar att äga kapital.

Att kvinnor i större utsträckning än män arbetar deltid bidrar till inkomstskillnaderna, men också bland heltidsanställda finns betydande löneskillnader. År 2020 hade de heltidsanställda kvinnorna i privata sektorn en genomsnittslön som motsvarade 87 procent av männens. Lönerelationen var jämnare inom den kommunala sektorn, medan skillnaderna var större bland landskaps- och statsanställda. En viss utjämning mellan kvinnor och män har skett under det senaste decenniet, främst inom privata och kommunala sektorn.

Män har högre ålderspension utifrån högre lön och längre arbetstid under arbetslivets intjäningsperiod. Efterlevnadspensionen i sin tur är högre för kvinnor än för män, eftersom den baserar sig på den avlidnes genomsnittliga lön.

Att vara hemma med barn, något som är mycket vanligare för kvinnor än för män, påverkar både lön och pension. Det är också flera kvinnor än män som fungerar som närståendevårdare för någon anhörig. Likaså är kvinnor mera sjukskrivna än män.

Innehåll

Innehåll.....	2
1. Uppdrag och avgränsningar.....	3
2. Befolkning.....	4
3. Sysselsättning.....	6
4. Löner och inkomster.....	10
5. Transfereringar.....	16

1. Uppdrag och avgränsningar

Att driva utvecklingen mot ett jämställt åländskt samhälle kräver kunskap och insikt om levnadsförhållandena för kvinnor och män, flickor och pojkar som lever här. ÅSUB har i elva år, på uppdrag av landskapsregeringen, utarbetat en sammanställning med könsuppdelad statistik inom olika verksamhetsområden som bilaga till landskapets budget. I år presenteras sammanställningen för första gången separat från budgeten. Syftet med översikten är fortsättningsvis att ge ett samlat kunskapsunderlag om kvinnors och mäns situation inom valda områden inom det åländska samhället. Under åren har budgetbilagan belyst könsskillnader och bidragit med könsperspektiv på bland annat ekonomi, arbetsliv, hälsa och livsstil, demografiska förändringar, inflytande, brottslighet, kommunernas verksamhet samt inflyttning och integration.

Årets översikt sätter fokus på ekonomisk jämställdhet som belyses med statistik över inkomster och olika faktorer som kan påverka inkomsterna.

I publikationen *På tal om jämställdhet Åland 2021* presenteras sex delmål som Ålands landskapsregering ställt upp för att nå jämställdhet, varav ett av dem är ekonomisk jämställdhet. I inledningen formuleras också ett tydligt uppdrag.

”Statistiken måste leda vidare i analyser, mål och åtgärder för att vara meningsfull. Genom aktuell och befintlig statistik kan mönster upptäckas och de normer som ligger bakom statistiken synliggöras”.

Ålands landskapsregerings övergripande mål för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Tillgången till och fördelningen av ekonomiska resurser är en central del av detta mål.

Ur ett jämställdhetsperspektiv är det relevant att i första hand studera hur stora resurser individen direkt förfogar över. Ekonomisk självständighet livet ut är en viktig aspekt av den ekonomiska jämställdheten.

Källorna för uppgifterna i den här översikten är främst ÅSUBs statistik. Övriga källor anges i anslutning till respektive tabell och diagram. I vissa fall görs jämförelser med omvärlden. Sammanställningen baseras på statistik som är lättillgänglig och som belyser de aktuella områdena mera översiktligt. I många fall går det att ta fram data som ger en mera fördjupad bild, men många frågeställningar som kan bli aktuella kräver mera omfattande forsknings- och analysarbete för att kunna besvaras.

På ÅSUBs webbplats finns temaingången *Jämställdhet* med könsuppdelade fakta. Där finns den senaste upplagan av *På tal om jämställdhet*, en ”fickstatistik” om kvinnor och män som görs vart fjärde år och som även finns tillgänglig i tryckt format. Här finns också samtliga budgetbilagor och översikter från 2012 och framåt som berör kvinnor och män på Åland. Genusperspektivet är ett av ÅSUBs horisontella fokusområden och synliggörs i statistiken där det är möjligt och relevant.

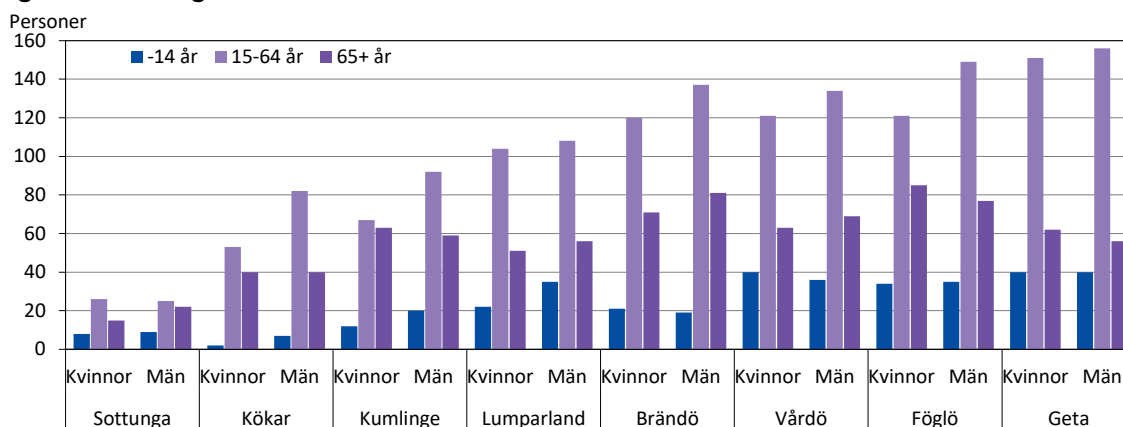
Slutligen står även ÅSUBs personal gärna till tjänst med upplysningar om översikten och de fakta som den innehåller.

2. Befolkning

På Åland fanns 2021 drygt 30 300 personer. Av dem var 50,3 procent kvinnor och 49,7 procent män. Åldersfördelningen var något olika för könen. I befolkningen under 50 år fanns det nästan 500 flera män än kvinnor, medan kvinnorna var 650 flera bland invånarna som var 50 år och äldre.

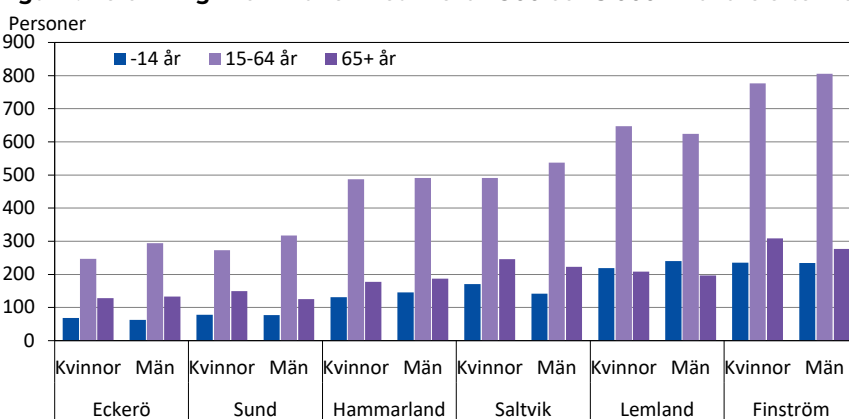
För att synliggöra hur könsfördelningen och åldersfördelningen ser ut i kommunerna visas tre olika grafer, där kommunerna grupperats enligt befolkningens storlek. I de åtta minsta kommunerna är den totala andelen pojkar/män större än andelen flickor/kvinnor i samtliga åldersgrupper. Männens utgör totalt 52,6 procent och kvinnorna 47,4 procent av invånarna. I den första grafen över kommuner med max 600 invånare, kan vi se att kvinnorna i arbetsför ålder är färre i samtliga kommuner utom Sottunga. Tre kommuner har märkbart fler pojkar (Kökar, Kumlinge och Lumparland), liksom männen är fler också i den äldsta åldersgruppen i de flesta små kommuner. I Kumlinge, Föglö och Geta finns det fler äldre kvinnor än äldre män.

Figur 1. Befolkning i kommuner med färre än 600 invånare efter kön och ålder 2021

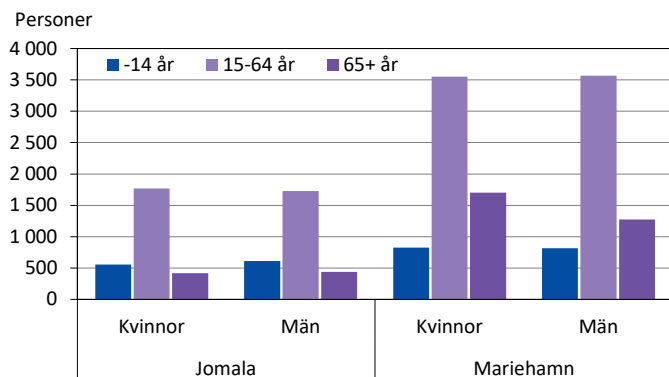

Även i de medelstora kommunerna på Åland fanns 2021 fler män än kvinnor, men skillnaden är mindre. Andelen män är 50,4 procent och kvinnornas andel är 49,6 procent. Här är kvinnorna totalt fler i den äldsta åldersgruppen, och endast Lemland har fler kvinnor än män i arbetsför ålder.

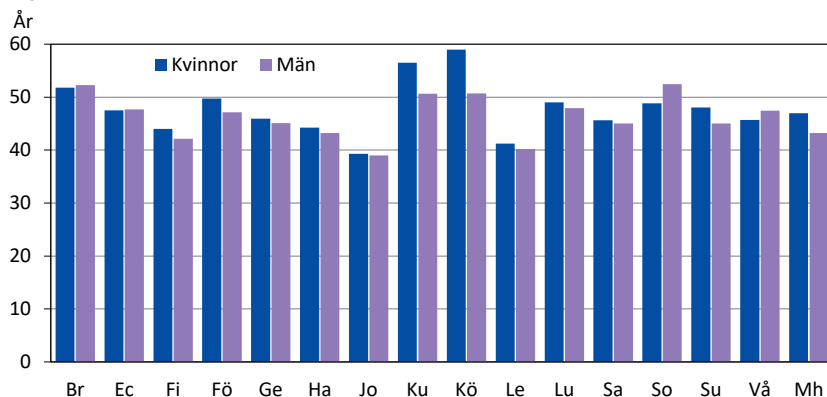
Figur 2. Befolkning i kommuner med mellan 900 och 3 000 invånare efter kön och ålder 2021

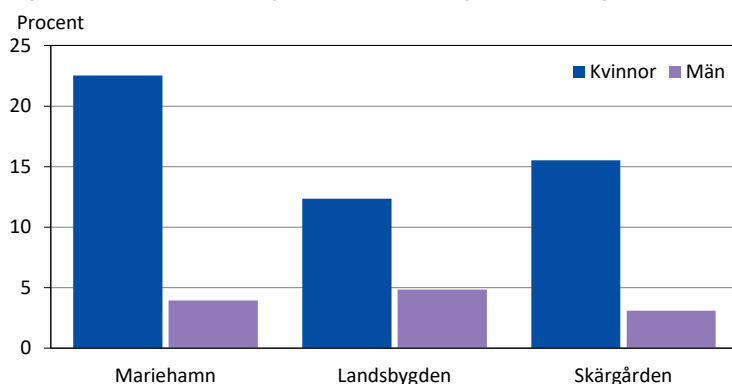
I Mariehamn och Jomala som tillsammans har 57 procent av Ålands invånare finns det fler kvinnor än män totalt. Av grafen framgår tydligt att det i första hand är Mariehamn som har många äldre kvinnor som invånare, medan Jomala är en av två åländska kommuner med något fler kvinnor än män i arbetsför ålder. Likaså framgår ur figurerna att Jomala liksom Lemland är de enda kommunerna som har fler barn och unga än äldre.

Figur 3. Befolkning i de två folkrikaste kommunerna efter kön och ålder 2021

Medelåldern i de åländska kommunerna varierar kraftigt. Tre skärgårdskommuner har den högsta medelåldern, Kökar, Kumlinge och Brändö, vilket syns i figur 4 medan Jomala har en medelålder på under 40 år. I tre skärgårdskommuner är männens medelålder högre än kvinnornas, Brändö, Sottunga och Vårdö. Denna information om befolkningsstrukturen på olika platser på Åland kan vara bra att ha med sig, när vi börjar se på ekonomisk jämställdhet.

Figur 4. Medelålder efter kön och kommun 2021

En större andel kvinnor är gifta eller i partnerskap än motsvarande grupp av män. Det finns 750 fler ogifta män än kvinnor i åldersgruppen 20–64 år. Civilstånd säger dock inte allt, eftersom många par också är samboende utan att vara gifta, men statistiken över enpersonshushåll visar på samma faktum, att flera män än kvinnor är ensamstående i dessa åldrar. Eftersom kvinnor lever längre än män, finns det också fler änkor än änklingar på Åland. Av barnfamiljerna är var femte en ensamförsörjarfamilj, det vill säga det finns bara en vuxen i familjen. I fyra fall av fem är denna vuxna en kvinna. Andelen barnfamiljer med bara en förälder är större i Mariehamn än i övriga regioner. Familjerna med en man som ensamförsörjare är vanligare på landsbygden.

Figur 5. Andel barnfamiljer med en försörjare efter region och försörjarens kön 31.12.2021

3. Sysselsättning

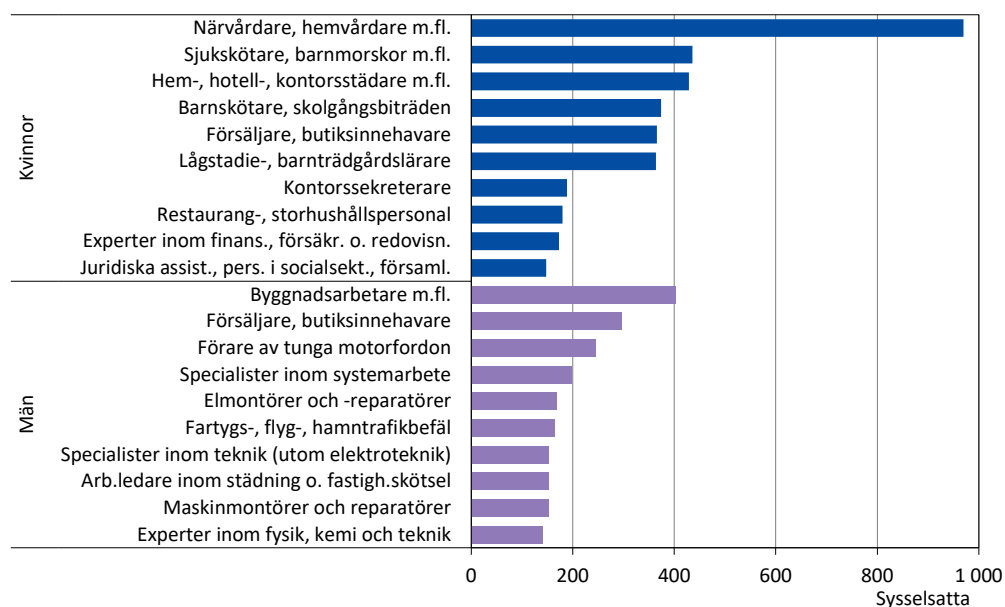
Inom arbetslivet finns det betydligt större skillnader mellan kvinnor och män än när det gäller befolkningsstruktur och boende. Utbildningsval och -vägar på Åland följer traditionella könsmönster. Det leder till och upprätthåller en segregerad könsfördelning inom branscherna på arbetsmarknaden. Det har inte skett större förändringar under de senaste tio åren när det gäller kvinnors och mäns fördelning på yrken.

Den överlägset största yrkesgruppen bland kvinnor är närvårdare/hemvårdare – närmare 1 000 personer. För männen finns det inte på samma sätt en dominerande yrkesgrupp, men byggnadsarbetare är ändå det klart största yrket med drygt 400 personer. Försäljare och jobb inom restaurang och storhushåll är vanliga yrkesgrupper för båda kön.

Kvinnor vårdar, städar och utbildar, män bygger, kör tunga fordon samt jobbar inom sjöfart och tekniska branscher. Här finns en skillnad i val av arbetsgivare och därtill hörande lönenivå, eftersom kommunalt anställda har en lägre lönenivå än övriga inom offentlig sektor, vilket framgår i avsnittet om löner. Hela 13 procent av de sysselsatta kvinnorna är när- och hemvårdare, medan 6 procent av de sysselsatta männen är byggnadsarbetare.

Yrken som befäl och arbetsledare liksom olika slag av specialister kommer högre upp i arbetslistan för män än för kvinnor, vilket även direkt påverkar lönenivå och inkomst.

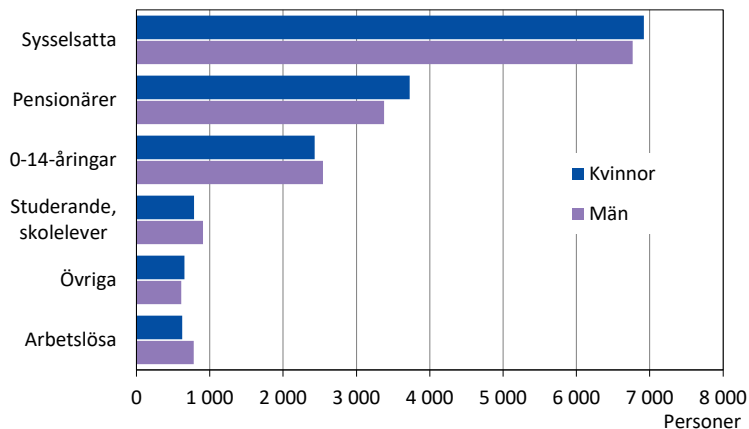
Figur 6. De vanligaste yrkesgrupperna efter kön 2020

Not: De blå staplarna visar de vanligaste yrkena för kvinnor, de lila staplarna för män.

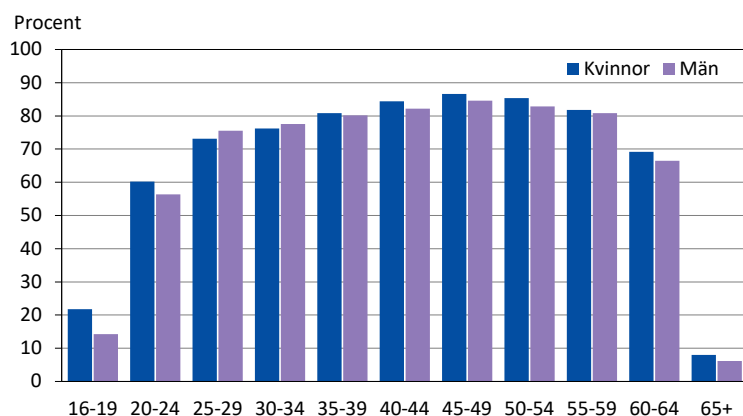
Kvinnorna på Åland har en högre sysselsättningsgrad än männen, vilket avviker från övriga Norden och Europa. År 2019 var den relativa sysselsättningsgraden 79,6 procent för kvinnor i åldern 16–64 år och 78,6 procent för män. Under pandemiåret 2020 sjönk den till 74,8 procent för kvinnor och 72,6 procent för män.

Från 2019 till 2020 minskade antalet sysselsatta kvinnor med närmare 400 och antalet sysselsatta män med nästan 500. De arbetslösa ökade i ungefär motsvarande grad.

Figur 7. Befolkningens huvudsakliga verksamhet efter kön 2020

Not: I sysselsatt arbetskraft ingår föräldralediga personer som hör till arbetskraften. I kategorin övriga ingår bland andra personer i institutionsvård, hemmavårdande, sjukskrivna arbetslösa och föräldra-/vårdlediga arbetslösa.

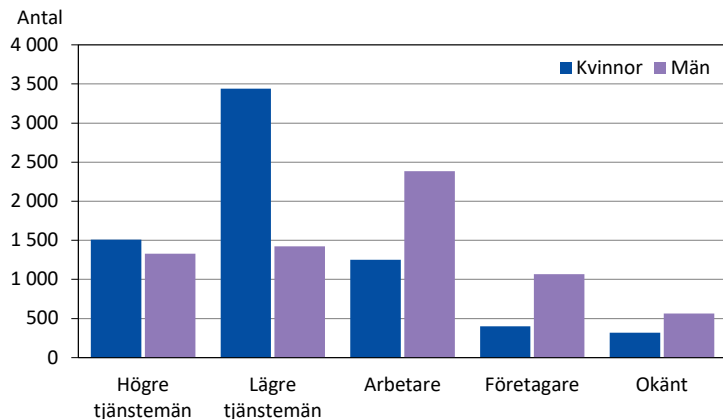
För både kvinnor och män är sysselsättningsgraden högst i åldrarna 45–54 år. Från 2019 till 2020 sjönk sysselsättningsgraden mest för kvinnor mellan 20 och 24 år samt för män mellan 25 och 34 år. En lite större nedgång än för andra åldersgrupper märks också för kvinnor i åldern 55–59 år och män i åldern 50–54 år.

Figur 8. Sysselsättningstal efter ålder och kön 2020

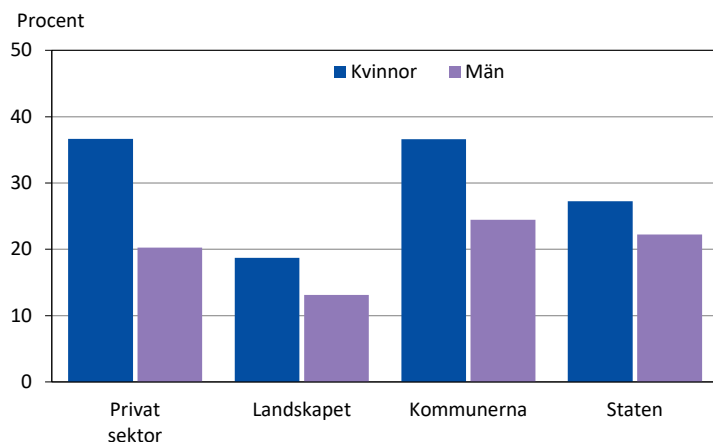
Om man fördelar de sysselsatta efter socioekonomisk ställning, dominerar kvinnor inom gruppen lägre tjänstemän, medan männen utgör en stor majoritet bland arbetare och företagare. Bland de högre tjänstemännen är könsfördelningen relativt jämn, men en förskjutning har skett under det senaste decenniet så att en liten majoritet av män har förbytts till en liten övervikt av kvinnor.

Från 2019 till 2020 minskade antalet sysselsatta män som klassificeras som arbetare och företagare, medan antalet lägre och högre tjänstemän förblev i stort sett oförändrat. För kvinnornas del minskade företagarna relativt sett mest, men också arbetarna och de lägre tjänstemännen blev färre medan de kvinnor som är högre tjänstemän ökade i antal trots den allmänna nedgången i sysselsättning.

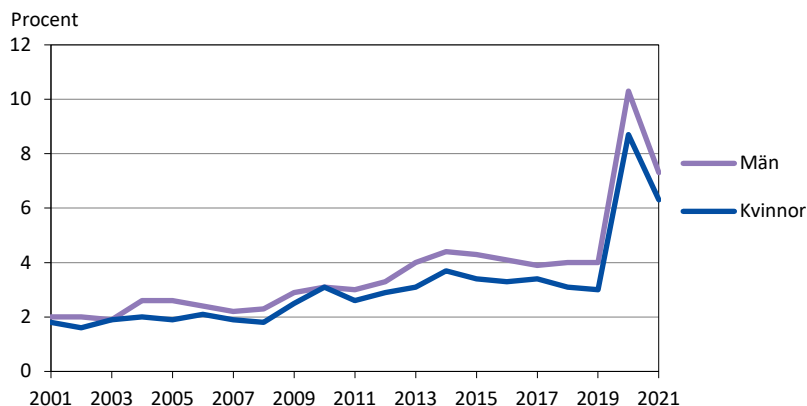
Sett till sektor dominerar kvinnorna stort bland de offentligt anställda, där de utgör tre av fyra. Av de privatanställda är däremot tre av fem män. Av företagarna är bara en dryg fjärdedel kvinnor.

Figur 9. Sysselsatta efter socioekonomisk ställning 2020

Deltidsarbete är vanligare bland kvinnor än bland män. Inom privata sektorn deltidsarbetar mer än var tredje kvinna och var femte man. Inom den offentliga sektorn är skillnaderna mellan könen något mindre i detta avseende, men också där är det en betydligt större andel kvinnor än män som är deltidsanställda.

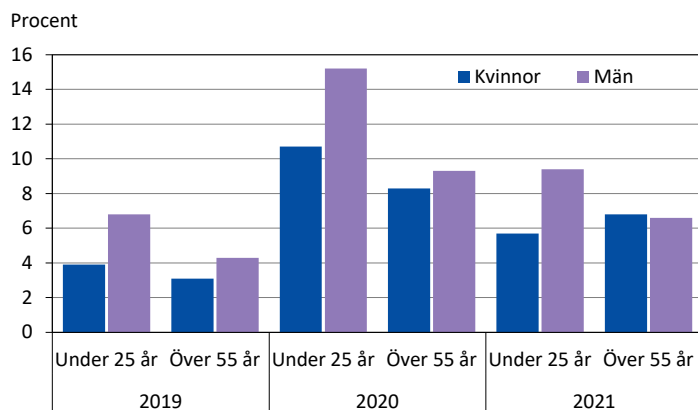
Figur 10. Andel deltidsanställda efter sektor och kön 2020

Arbetslösheten har under hela 2000-talet varit något högre för män än för kvinnor, men den har varit låg för båda könen, i storleksordningen två till fyra procent. I och med covid-19-pandemin och dess negativa inverkan på ekonomin steg arbetslösheten kraftigt och var 2020 på årsbasis nio procent för kvinnor och tio procent för män. Därefter har den undan för undan sjunkit och kom under 2022 ner till runt fyra procent för båda könen.

Figur 11. Relativt arbetslöshetstal efter kön 2001–2021

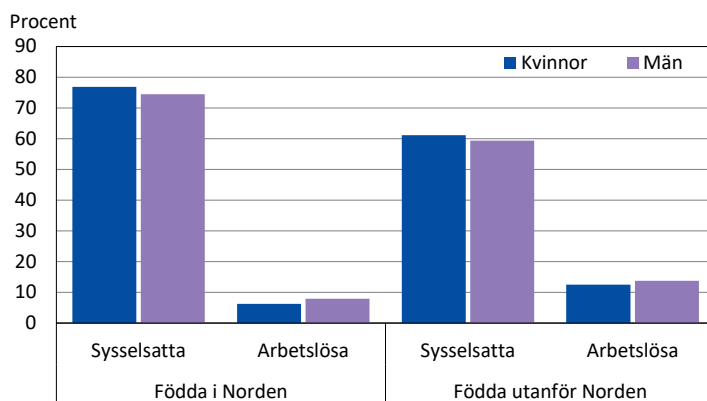
För åldersgrupperna under 25 år samt 55 år och äldre steg arbetslösheten relativt sett mera för kvinnor än män i samband med pandemin. När sysselsättningsläget återhämtade sig sjönk ungdomsarbetslösheten snabbare för kvinnor än för män. För de äldre över 55 år sjönk kvinnornas arbetslöshet långsammare än männens.

Figur 12. Relativt arbetslöshetstal efter ålder och kön 2019–2021

För de invånare som är födda utanför Norden är skillnaderna mellan könen likartade som för arbetskraften totalt. Däremot är sysselsättningsgraden inom den utomnordiska arbetskraften 15 procentenheter lägre för både kvinnor och män jämfört med dem som är födda i Norden. Arbetslösheten är i stället sex procentenheter högre för kvinnor och män som kommer från utomnordiska länder. Dessa uppgifter gäller 2020.

Figur 13. Andel sysselsatta och arbetslösa efter kön och födelseort 2020

Not: Gäller befolkning i åldern 16–64 år

4. Löner och inkomster

I detta avsnitt redovisas förvärvsinkomster utgående både från lönestatistik och beskattningssuppgifter. Förutom att de utgör huvuddelen av inkomsterna för både kvinnor och män har de också stor inverkan på pensioner och andra transfereringar som redovisas i avsnitt 5.

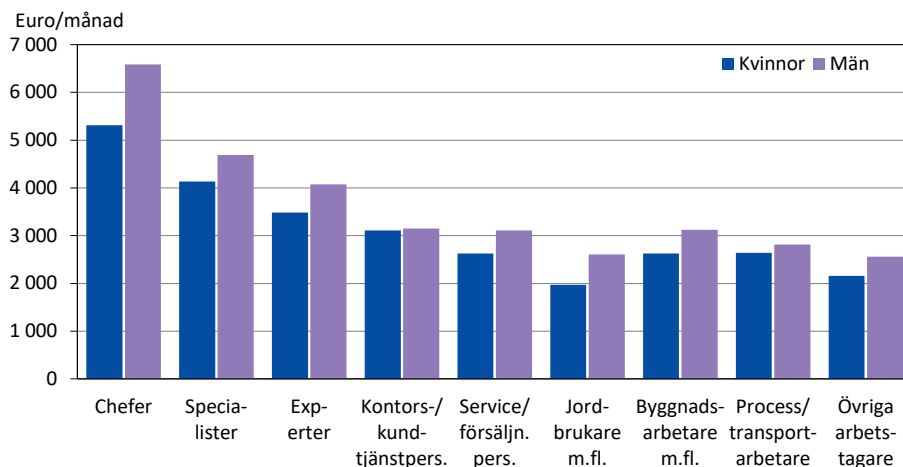
I de följande graferna synliggörs skillnaderna i genomsnittlig total månadslön för heltidsarbete efter kön och uppdrag inom privata sektorn samt för landskaps- och kommunanställda.

Inom den privata sektorn har den administrativa personalen de mest jämlika lönerna. Män som är chefer har högre lön hos alla arbetsgivare än kvinnor som är chefer.

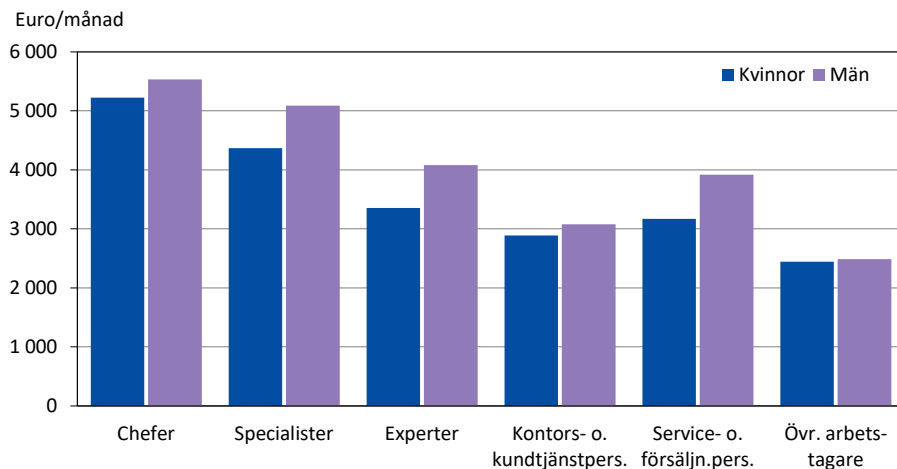
Inom kommunerna har kvinnor och män mer jämlika löner. I figur 16 framgår att kvinnors genomsnittliga heltidslön till och med är högre för vissa uppgifter. Mest jämlika löner vid Ålands landskapsregering har gruppen Övriga arbetstagare, som omfattar bland annat köks- och städpersonal.

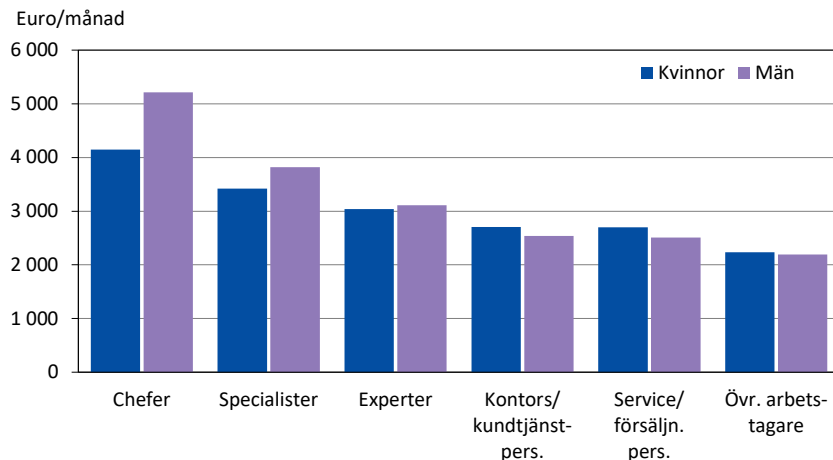
Skillnaden mellan specialister och experter är att specialisterna har en högre kvalifikationsnivå. Några exempel: läkare, advokater, arkitekter och lärare är specialister medan sjukskötare, arbetsledare, laboranter, idrottstränare och driftoperatörer är experter.

Figur 14. Medelmånadslön för heltidsanställda inom privata sektorn efter kön 2020, totalförtjänst

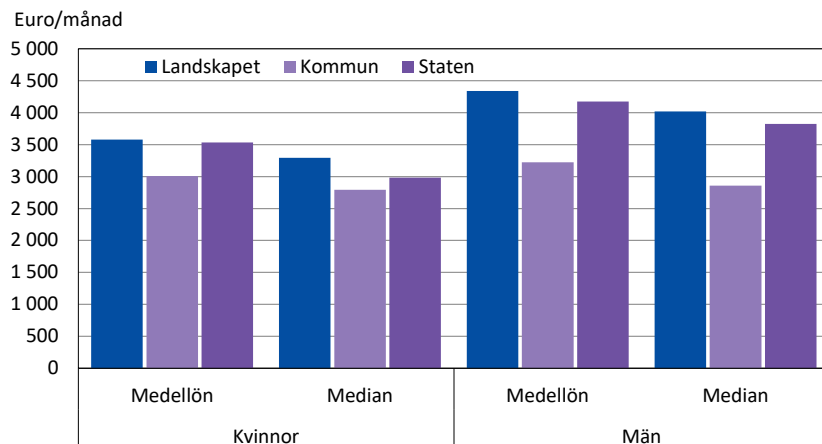

Figur 15. Medelmånadslön för heltidsanställda inom landskapet efter kön 2020, totalförtjänst

Figur 16. Medelmånadslön för heltidsanställda inom kommunala sektorn efter kön 2020, totalförtjänst

I figur 17 presenteras medellöner och medianer. Medianen är den lönenivå där hälften av personerna i gruppen förtjänar mera och hälften mindre. De båda måtten ger delvis olika bilder av löneläget. Eftersom medeltalet utgör den totala lönesumman delat på antalet anställda kan till exempel ett fåtal chefer med hög lön dra upp medeltalet betydligt.

Figur 17. Medelmånadslön och median för heltidsanställda inom offentlig sektor 2020, totalförtjänst

Om man jämför olika offentliga arbetsgivare, kan man konstatera att skillnaden mellan kvinnor och män som chefer på Ålands landskapsregering är betydligt mindre än skillnaden mellan chefer inom kommunala sektorn. Däremot har män som är specialister och experter på landskapet betydligt högre lön än kvinnorna, och till en del även högre än motsvarande grupper inom privata och kommunala sektorn. Detsamma gäller service- och försäljningspersonal.

Tabell 1 sammanfattar skillnaden mellan kvinnors och mäns löner för de olika sektorerna och yrkesgrupperna. Inom den privata sektorn är lönerelationen 87, vilket innebär att de heltidsanställda kvinnorna i medeltal har en månadslön som är 87 procent av männens. Landskapet och staten har en ojämnares lönefördelning än den privata sektorn, medan den för de kommunanställdas del är jämnare.

En jämförelse med motsvarande uppgifter för 2008, som publicerades i den första bilagan med jämställdhetsstatistik som sammanställdes till budgeten 2012, visar att den största utjämnningen har skett inom den privata sektorn respektive den kommunala, en höjning av lönerelationen med 7–8 procentenheter. För landskapet och staten är förändringen i utjämnande riktning bara ett par procentenheter. Inom landskapet har betydande utjämnning skett för kontorspersonal medan gruppen servicepersonal med mera har fått ojämnares fördelning, liksom i någon mån även cheferna.

För kommunala sektorns del kan noteras att kvinnorna har gått om männen i lönenivå inom grupperna kontors- respektive servicepersonal. Detsamma gäller specialisterna inom staten, medan könsskillnaderna fortfarande är stora inom landskapet för den här gruppen och ännu större bland experterna. Beträffande de privatanställda har de flesta grupper fått en jämnare lönefördelning. Det huvudsakliga undantaget är gruppen jordbrukare med flera.

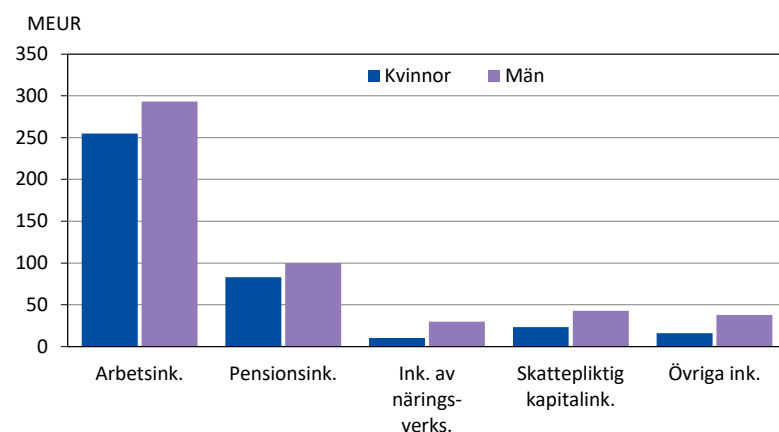
Tabell 1. Heltidsanställda kvinnors medelmånadslön i relation till heltidsanställda mäns 2020, total förtjänst

Yrkesklassificering	Privat sektor	Landskapet	Kommun	Staten
Samtliga heltidsanställda	87	82	93	85
Chefer och högre tjänstemän	81	94	80	..
Specialister	88	86	89	112
Experter	86	82	98	83
Kontorspersonal och personal inom kundservice	99	94	107	..
Service-, försäljnings- och omsorgspersonal	84	81	108	..
Jordbrukare, skogsarbetare, fiskodlare, fiskare m.fl.	76	-
Byggnads-, reparations- och tillverkningsarbete	84	..	-	..
Process- och transportarbetare	94
Övriga arbetstagare	84	98	102	..

En mera utförlig och övergripande bild av inkomsterna får man genom att använda uppgifter från Skatteförvaltningen.

Av de totala löneinkomsterna tillfaller 46 procent kvinnor och 54 procent män. Ungefär samma proportioner gäller för pensionsinkomsterna. Kapitalinkomsterna har en ojämnare fördelning, en tredjedel till kvinnor och två tredjedelar till män. Eftersom betydligt flera män än kvinnor är företagare, utgör kvinnornas andel av inkomsterna från företagsverksamhet bara en fjärdedel. Vissa transfereringar tillfaller kvinnor i större utsträckning än män, såsom dag- och moderskapspenningar samt hemvårdsstöd, eftersom det är betydligt vanligare för kvinnor att vara hemma med barn. Också av studiestödet går mera till kvinnor. Att flera kvinnor än män avstår från att förvärvsarbeta för att till exempel vara hemma med barn bidrar till skillnaderna i löneinkomster mellan kvinnor och män.

Figur 18. Privatpersoners skattepliktiga inkomster efter kön 2020

Källa: ÅSUB/Skatteförvaltningen

Fördelningen av de totala beskattningsbara inkomsterna är 43 procent till kvinnorna och 57 procent till männen. Beskattningen som har en viss utjämnande effekt förändrar dessa andelar med en procentenhet till 44 respektive 56 procent. Kvinnornas sammanlagda inkomster efter skatter och avgifter var 330 miljoner euro och männens 413 miljoner. Därtill kommer inkomster som inte är

beskattningsbara och inte fångas upp av Skatteförvaltningens statistik. Dessa siffror gäller 2020. Utvecklingen över tid visas i figur 22.

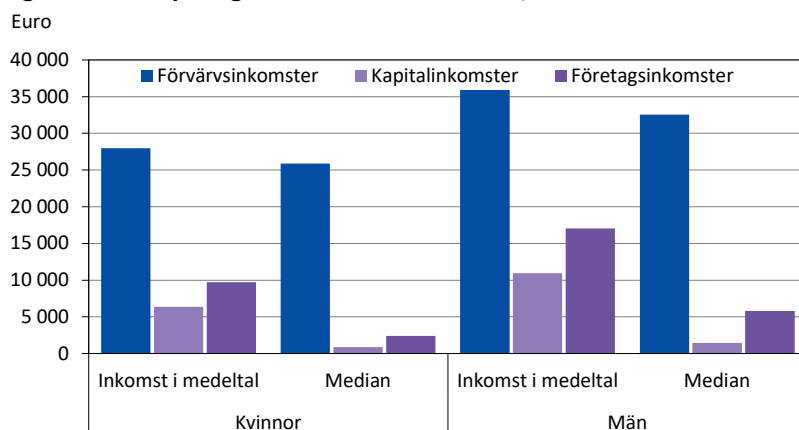
Tabell 2. Inkomster och skatter efter kön 2020

	1 000 euro		Procent	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Inkomster totalt	394 734	517 382	43	57
Förvärvsinkomster	363 658	451 578	45	55
varav Löneinkomster	235 897	279 524	46	54
Pensionsinkomster	83 200	99 755	45	55
Arbetslöshetsförmåner	7 750	8 164	49	51
Studiepenning	2 287	1 969	54	46
Utbildningsstöd	783	227	78	22
Olycksfalls- o.d. andra dagpenningar	104	319	25	75
Dag- och moderskapspenning	5 242	2 220	70	30
Stöd för hemvård av barn	2 394	299	89	11
Rehabiliteringspenning och -understöd	336	292	54	46
Övriga skattepliktiga sociala förmåner	1	4	24	76
Kapitalinkomster	30 268	62 965	32	68
Inkomst från företagsverksamhet (inkl. förvärvs- och kapitalink.)	10 168	29 949	25	75
Skatter och avgifter totalt	64 961	104 201	38	62
Inkomster minus totala skatter och avgifter	329 773	413 181	44	56

Källa: Skatteförvaltningen

De skattepliktiga inkomsterna på Åland 2020 presenteras i figur 19 både som medeltal och median för respektive kön. Antalet män med förvärvsinkomster var 12 586 och antalet kvinnor 12 995. Kapitalinkomster hade 5 765 män och 4 752 kvinnor. Det utgör 45 procent av samtliga skattepliktiga män, medan andelen kvinnor med kapitalinkomster var 36 procent. Många har en mindre ränteinkomst som enda kapitalinkomst, medan några har en betydande kapitalinkomst som drar upp medeltalet. Företagarinkomster hade 1 756 män och 1 044 kvinnor, vilket var 14 procent av de skattepliktiga männen och 8 procent av kvinnorna.

Figur 19. Skattepliktiga årsinkomster efter kön, medeltal och medianinkomst 2020

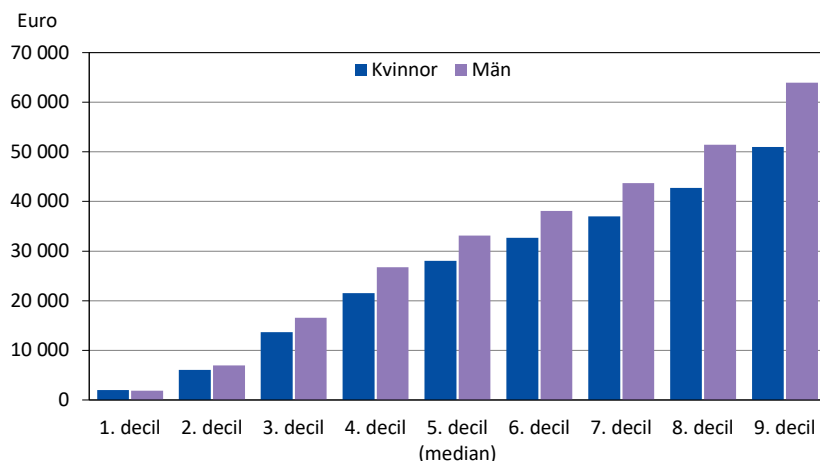

Källa: Skatteförvaltningen

Figur 20 visar hur löneinkomsterna är fördelade bland samtliga löntagare som betalat skatt under år 2020. Uppgifterna baserar sig på 8 201 män och 8 627 kvinnor som varit löntagare under skatteåret 2020.

I figuren redovisas deciler, alltså tio grupper med lika många individer i varje, utifrån kön. Diagrammet visar inkomstnivån vid decilgränserna. Då framgår att kvinnor har högre löneinkomst än män endast på den lägsta nivån, där årsinkomsten (lönen) är runt 1 900 euro.

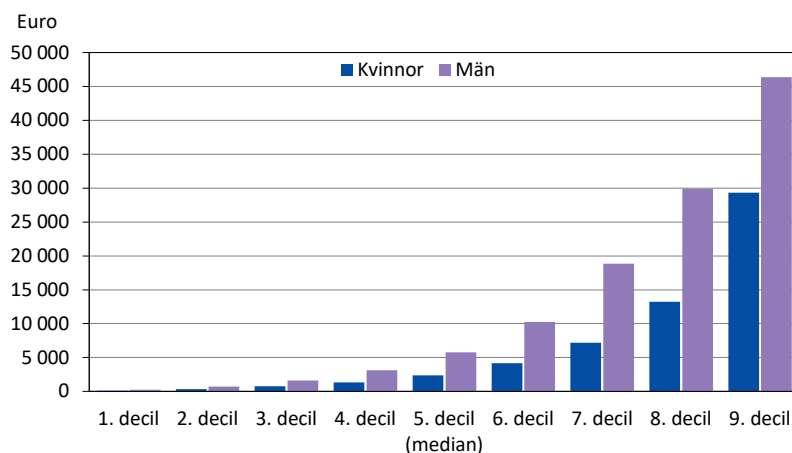
Figur 20. Löneinkomster totalt för år 2020, deciler

Källa: Skatteförvaltningen

Skillnaderna i företagarsinkomst är betydande när man ser till inkomsternas storlek, se figur 21, där också företagsinkomsterna redovisas som deciler. En företagare har möjlighet att ta ut sin inkomst även som kapitalinkomst, lön eller dividend, beroende på företagsform, företags verksamhet och storlek.

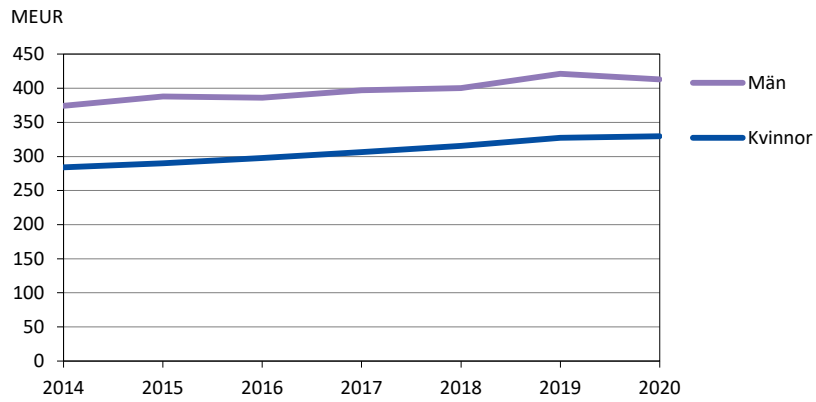
Figur 21. Företagsinkomster totalt efter kön 2020, deciler

Källa: Skatteförvaltningen

Figur 22 visar de skattepliktiga inkomsterna med skatter och avgifter avdragna för åren 2014 till 2020, då jämförbara siffror finns tillgängliga. Denna nettoinkomst har med beaktande av inflationen ökat med tolv procent för kvinnor och med sex procent för män under perioden och kvinnornas inkomster har därmed ökat från 75 till 80 procent av männens.

Sammanfattningsvis framgår av materialet att kvinnor på Åland får betydligt mindre inkomster än män, men att en viss utjämning har skett över tiden. Att genomföra åtgärder för jämställda livsinkomster är en utmaning, men transfereringar ökar den disponibla inkomsten för dem som är mest utsatta ekonomiskt.

Figur 22. Skattepliktiga inkomster, netto, efter mottagarens kön 2014–2020, miljoner euro

Not: Skattepliktiga inkomster efter avdrag för skatter och avgifter. Motsvarar inte den disponibla inkomsten eftersom skattefria inkomster ej ingår.

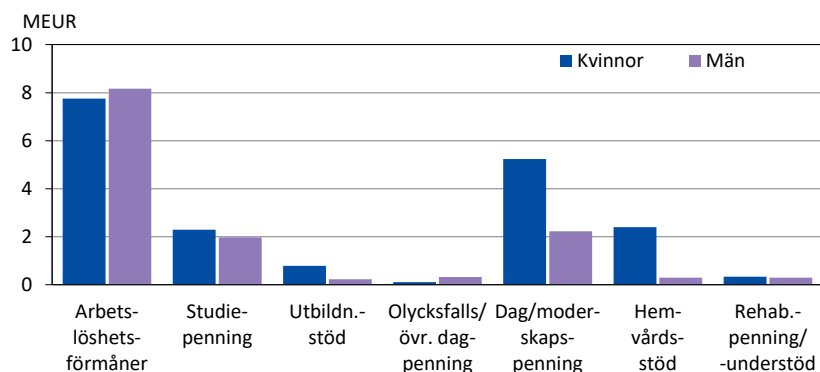
Källa: Skatteförvaltningen

5. Transfereringar

Transfereringar är en överföring av resurser från offentliga sektorn till hushållen. Överföringarna riktar sig till personer eller hushåll i olika livssituationer och livsskeden och är av olika slag: pensioner, sjukdagpenning, föräldradagpenning, arbetslöshetsersättning, studiebidrag, barnbidrag, utkomststöd och bostadsbidrag. Därtill kommer att subventionerade välfärdstjänster, som skola och hälso- och sjukvård, står för en stor del av den offentliga sektorns omfördelning. Värdet av dessa tjänster syns inte i inkomststatistiken, men är en väsentlig del av de ekonomiska resurser som kvinnor och män tar del av.

Figur 23 visar skattepliktiga transfereringar av olika slag fördelade efter kön 2020. Nedan visas mera specifika uppgifter om de olika överföringarna, delvis som tidsserier. Det bör observeras att arbetslöshetsförmånerna var ovanligt stora 2020.

Figur 23. Skattepliktiga sociala förmåner efter mottagarens kön 2020, MEUR

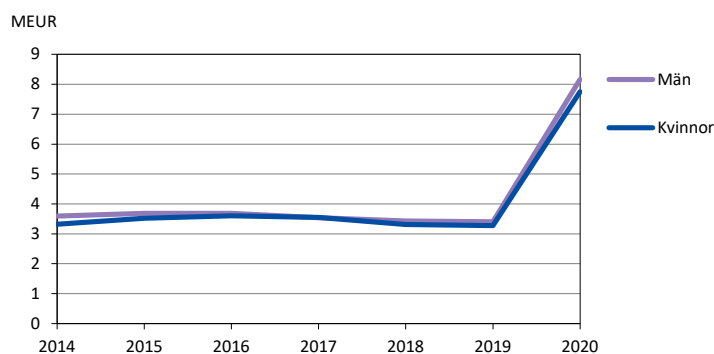

Källa: Skatteförvaltningen

Arbetslöshetsersättning

Arbetslöshetsersättningarna ökade kraftigt för både kvinnor och män 2020 i och med att arbetslösheten steg i pandemins spår (se figur 11 och 12) och blev omkring åtta miljoner till vardera könet efter att ha varit mellan tre och fyra miljoner de föregående åren.

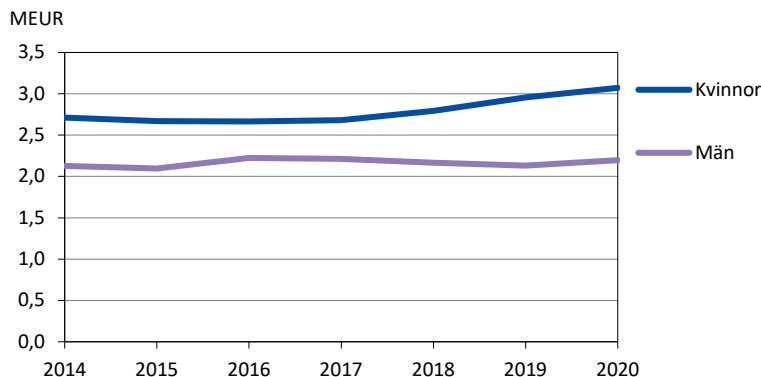
Figur 24. Arbetslöshetsförmåner efter mottagarens kön 2014–2020, miljoner euro

Källa: Skatteförvaltningen

Studiebidrag

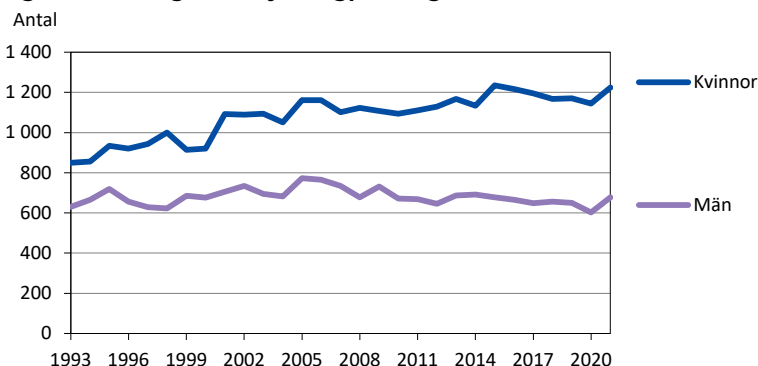
Flera kvinnor än män lyfter studiestöd. En förklaring till detta kan vara att flera kvinnor studerar på högskolenivå.

Figur 25. Studiepenning och utbildningsstöd efter mottagarens kön 2014–2020, miljoner euro

Källa: Skatteförvaltningen

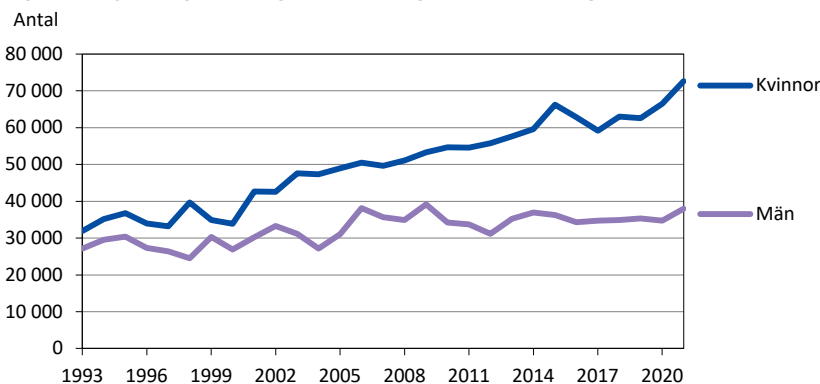
Sjukdagpenning

Figur 26 visar den sjukskrivning på Åland som är två veckor eller längre och som berättigar till FPA:s sjukdagpenning. Över 1 200 kvinnor och 680 män var sjukskrivna minst två veckor år 2021. De två senaste åren har kvinnor haft nästan dubbelt mera sjukdagar än män och därmed i högre grad än män levt på minskade inkomster under dessa sjukskrivningsperioder. Skillnaderna har ökat under 2000-talet. De stora skillnaderna mellan könen kan bero på olika orsaker. Institutet för hälsa och välfärd anger till exempel faktorer som har att göra med barnafödande, olikheter när det gäller vardagslivets påfrestningar, olika normer och levnadsvanor, benägenheten att söka vård samt hälsovårdssystemets uppbyggnad och funktion.

Figur 26. Mottagare av sjukdagpenning efter kön 1993–2021

Not: FPA ersätter inkomstbortfall vid arbetsförmåga upp till ett år. Om sjukdom/arbetsförmåga pågår i mer än ett år kan man ansöka om sjukpension. Sjukdom och arbetsförmåga är olika saker. Beviljandet av sjukdagpenning förutsätter arbetsförmåga.

Källa: FPA/ÅSUB

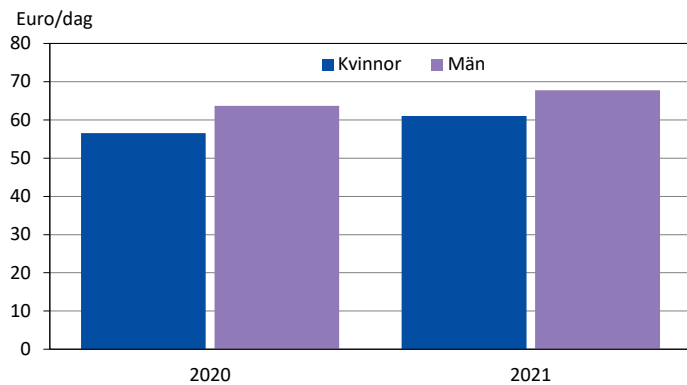
Figur 27. Sjukdagpenning, ersatta dagar efter mottagarnas kön 1993–2021

Not: Diagrammet omfattar sjukdagpenning, partiell sjukdagpenning, FöPL-sjukdagpenning samt dagpenning vid smittosam sjukdom.

Källa: FPA/ÅSUB

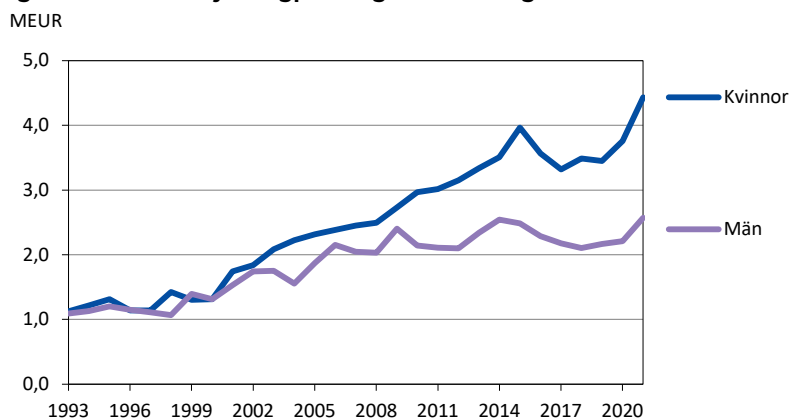
Kvinnornas andel av det totala sjukpenningsbeloppet är något lägre än deras andel av sjukdagarna, eftersom männens dagliga sjukpenning i medeltal är tio procent större än kvinnornas. Skillnaderna mellan kvinnor och män när det gäller sjukskrivningar påverkar deras ekonomi både genom inkomstbortfall och genom kostnader för vård och mediciner. Av de 13 000 rättigheterna till läkemedelsersättning från Folkpensionsanstalten 2021 gällde något flera män än kvinnor.

Figur 28. Sjukdagpenning i medeltal per dag efter mottagarnas kön 2020–2021

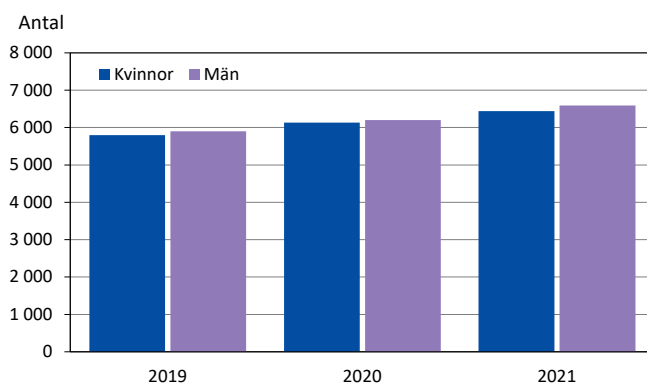
Not: Diagrammet omfattar sjukdagpenning, partiell sjukdagpenning, FöPL-sjukdagpenning samt dagpenning vid smittosam sjukdom.
Källa: FPA/ÅSUB

Figur 29. Utbetald sjukdagpenning efter mottagarens kön 1993–2021

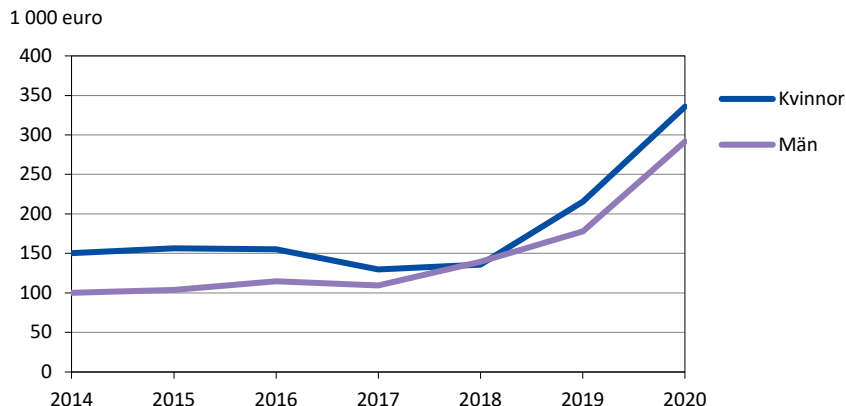

Källa: FPA

Figur 30. Antal rättigheter till läkemedelsersättning efter mottagarens kön 2019–2021

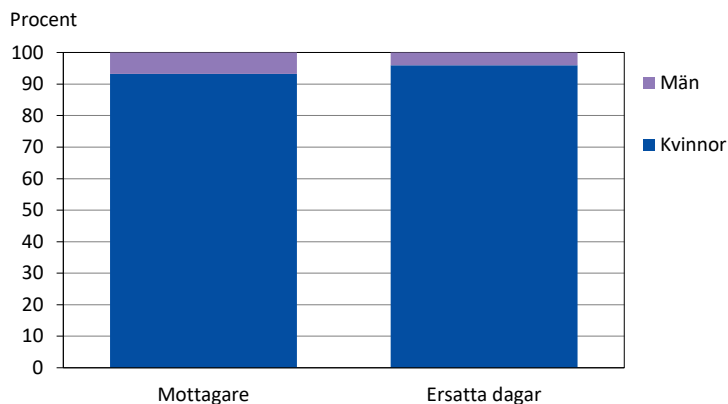
Källa: FPA

Figur 31. Rehabiliteringspenning och -understöd efter mottagarens kön 2014–2020, 1 000 euro

Källa: Skatteförvaltningen

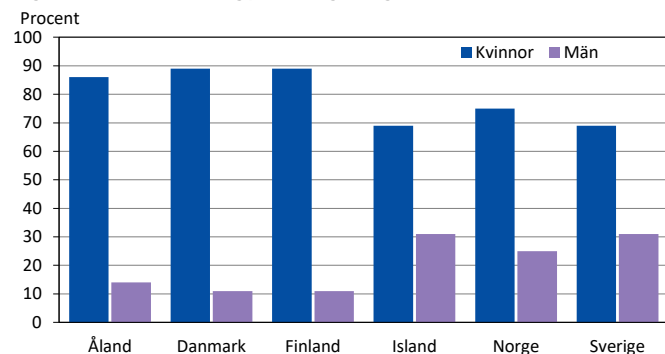
Föräldradagpenning

Föräldradagpenning har tidigare utbetalats till den förälder som sköter barnet under föräldraledigheten. Den omfattade 158 vardagar och kunde delas turvis mellan föräldrarna. I och med familjeledighetsreformen 2022 får båda föräldrarna en kvot på 160 dagpenningssdagar. Av detta kan högst 63 dagpenningssdagar överlåtas till den andra föräldern, en annan vårdnadshavare, den egna maken eller den andra föräldrarns make.

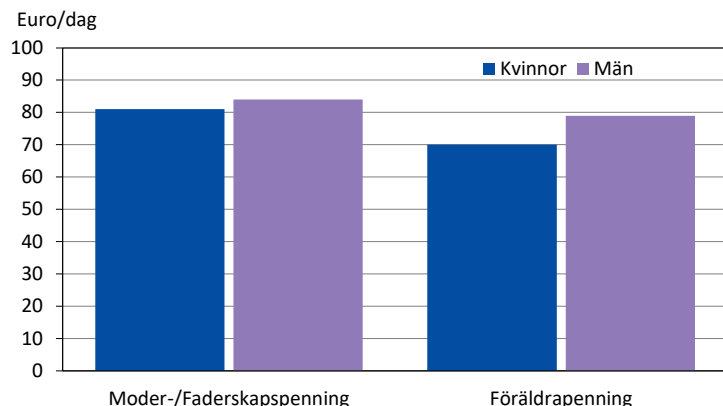
Figur 32. Andel mottagare av föräldradagpenning och ersatta dagar efter kön 2021

Not: Föräldradagpenning beviljas den förälder som är hemma och sköter barnet efter moderskapspenningsperioden.

Källa: FPA/ÅSUB

Figur 33. Föräldradagpenningssdagar i de nordiska länderna efter kön 2019

Källa: Nordic Statistics Database/ÅSUB

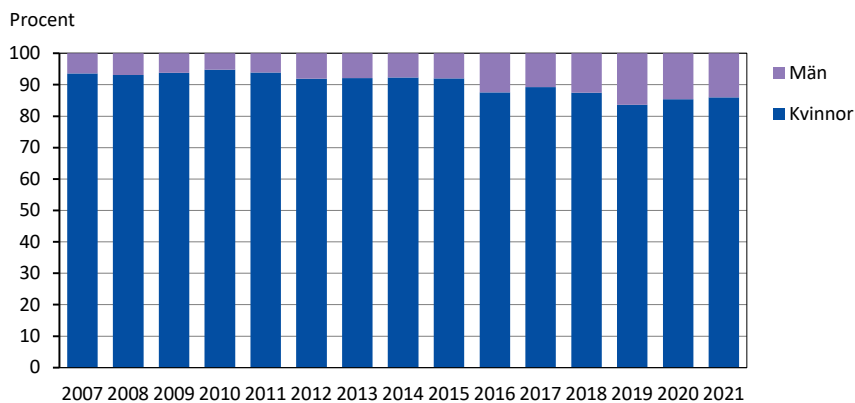
Figur 34. Genomsnittlig föräldradagpenning per dag efter förmånslag och kön 2021

Källa: FPA/ÅSUB

Ser man på statistiken kan man konstatera att normerna kring hur arbetsliv och familjeansvar ska kombineras är trögrikliga. På Åland var 93 procent av de som tog ut föräldrapenning 2021 mammor och 7 procent pappor. Fördelningen varierar en hel del mellan de nordiska länderna. I Sverige var mammornas andel 70 procent och pappornas andel 30 procent år 2020.

Hemvårdsstöd

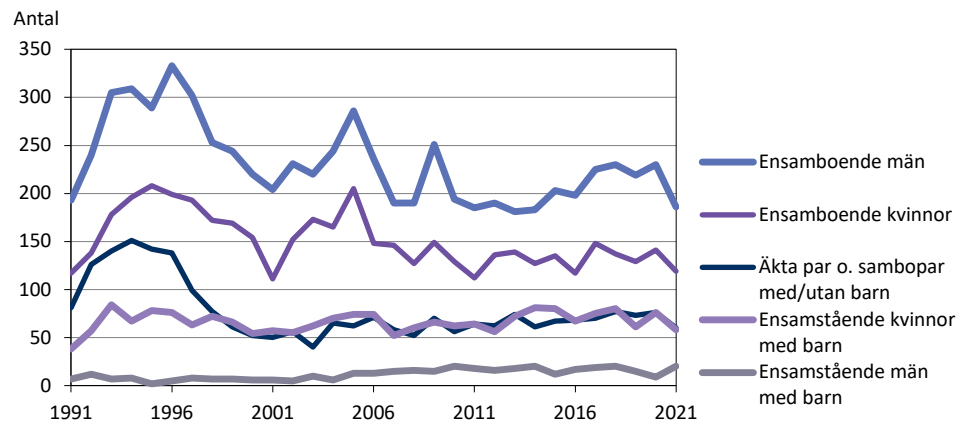
Det lagstadgade hemvårdsstödet gäller fram till dess barnet fyllt tre år, under förutsättning att barnet inte har kommunal barnomsorg. Hemvårdsstöd utbetalades under år 2021 till 719 kvinnor och 117 män, vilket innebär en procentuell fördelning på 86–14. En viss utjämning har skett de senaste åren. För tio år sedan var männens andel fem–sex procent.

Figur 35. Mottagare av hemvårdsstöd efter kön 2007–2021

Källa: FPA/ÅSUB

Utkomststöd

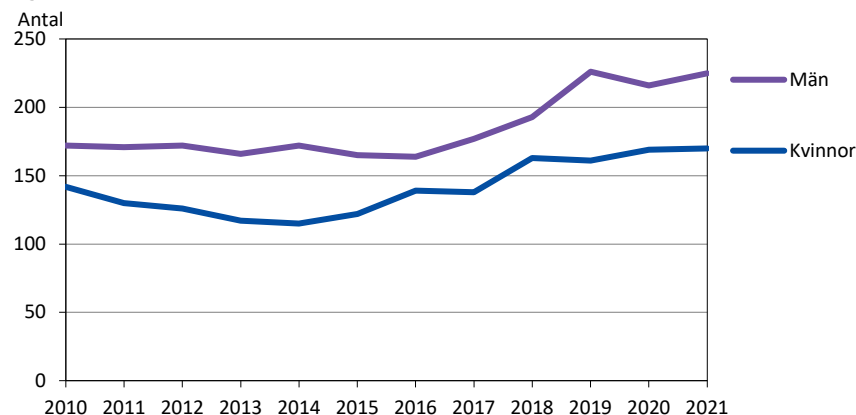
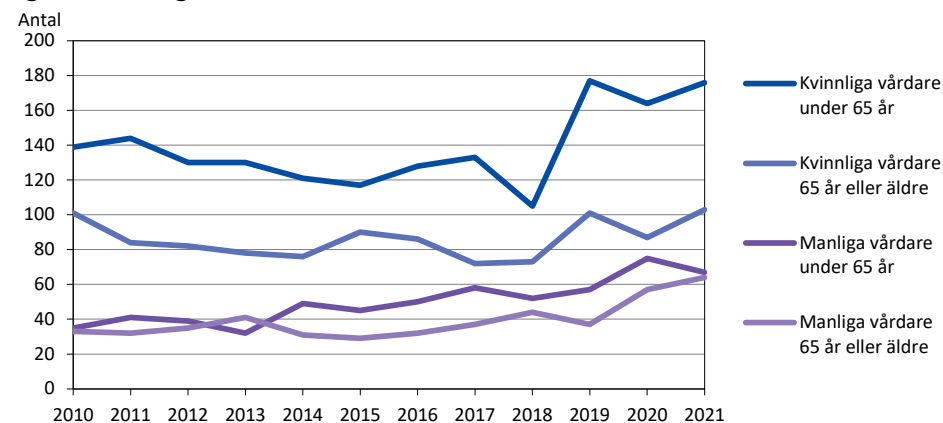
Det är betydligt flera ensamboende män än ensamboende kvinnor som får utkomststöd. Däremot är kvinnorna flera bland stödmottagarna bland ensamstående med barn, men skillnaden motsvarar strukturen bland barnfamiljerna med en förälder.

Figur 36. Antal hushåll som får utkomststöd efter hushållstyp 1991–2021

Källa: Institutet för hälsa och välfärd

Närståendevård

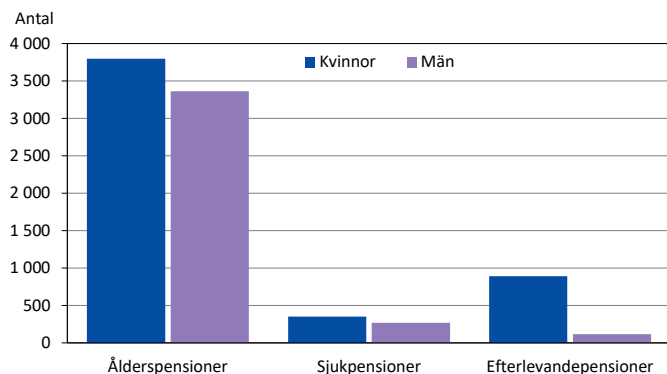
Flera män än kvinnor får närståendevård. År 2021 var 57 procent av de vårdade män/pojkar och 43 procent kvinnor/flickor. Av vårdarna är däremot två tredjedelar kvinnor och en tredjedel män. Andelen kvinnor är högre bland vårdarna under 65 år. Både när det gäller vårdade och vårdare har såväl kvinnorna som männen blivit flera de senaste åren.

Figur 37. Personer som vårdas av närstående efter kön 2010–2021**Figur 38. Mottagare av stöd för närståendevård efter ålder och kön 2010–2021**

Pensioner

Pension är den klart största transfereringen. Över 80 procent av de som får pension är ålderspensionärer. Antalet invånare på Åland med ålderspension var år 2021 drygt 7 000 och kvinnorna var drygt 400 flera än männen. Kvinnorna är de som får efterlevnadspension i nio fall av tio. År 2021 var det 172 kvinnor och 148 män som fick endast folkpension.

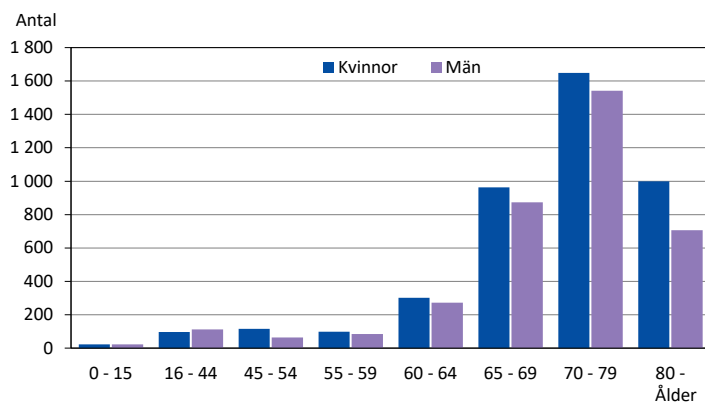
Figur 39. Pensionstagare efter pensionslag och kön 2021

Not: Ålderspension exklusive partiell förtida ålderspension.

Källa: Pensionskyddscentralen

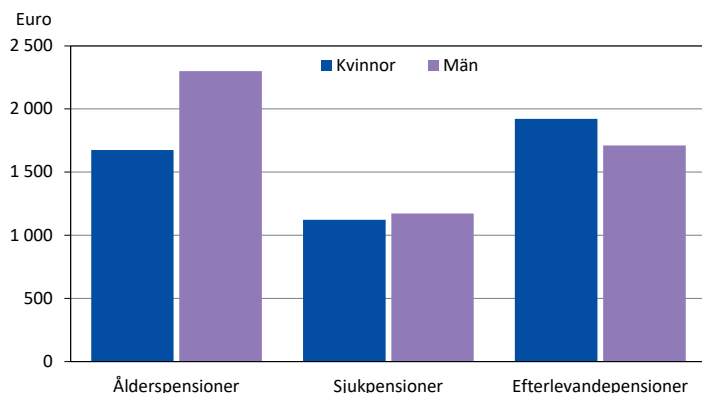
Figur 40. Arbets- och folkpensionstagare efter ålder och kön 2021

Källa: Pensionskyddscentralen

Män har högre ålderspension utifrån högre lön, längre arbetstid och mindre frånvaro under arbetslivets intjäningsperiod. Efterlevnadspensionen i sin tur är högre för kvinnor än för män, eftersom den baserar sig på den avlidnes genomsnittliga lön.

Figur 41. Genomsnittlig totalpension per månad efter pensionslag och kön 2021

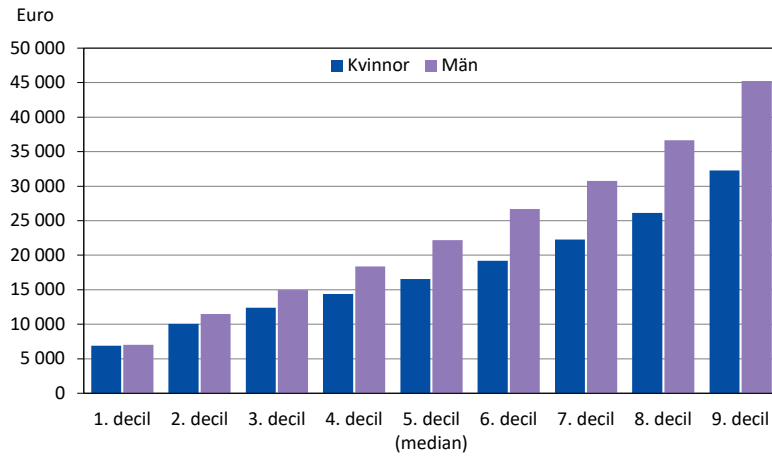

Not: Ålderspension exklusive partiell förtida ålderspension.

Källa: Pensionskyddscentralen

Delar man upp samtligas pensionsinkomster i deciler, ser man att männen har en högre pension i samtliga grupper, dock marginellt i den första decilen med lägst pensionsinkomst, vilket överensstämmer väl med uppgifterna om de lägsta löne- och företagarinkomsterna.

Figur 42. Pensionsinkomster efter kön indelat i deciler 2020

Källa: Skatteförvaltningen

